

prima instanță: Judecătoria Cahul
Judecător: I. Gorlenco
instanța de apel: Curtea de Apel Cahul
Judecători: V. Movilă, N. Veleva, E. Dvurecenshii

ÎNCHEIERE

22 martie 2017

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători:

Tatiana Vieru
Nicolae Craiu și Oleg Sternioală

examinând admisibilitatea recursurilor declarate de către Procuratura Generală a Republicii Moldova, Vatavu Viorel și Ministerul Justiției al Republicii Moldova, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Vatavu Viorel împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova privind repararea prejudiciului moral și încasarea cheltuielilor de judecată, împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 17 noiembrie 2016, prin care a fost respins apelul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Procuratura Generală a Republicii Moldova, fiind admis apelul declarat de Vatavu Ion și modificată hotărârea Judecătoria Cahul din 24 august 2016, în partea încasării cuantumului despăgubirilor moral,

c o n s t a ț ă :

La 29 iunie 2016, Vatavu Viorel a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova privind repararea prejudiciului morală și încasarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că, la 06 decembrie 2012, ora 10.00, a fost reținut din auditoriul Universității de Stat „B.P. Hașdeu din or. Cahul”, fiind escortat la Serviciul Vamal al Republicii Moldova în mun. Chișinău, unde la ora 19:00 i-a fost înaintată calitatea de bănuț în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 248 alin. (5) Cod penal. Astfel, la acel moment, fără a-i fi întocmită o ordonanță de reținere, a fost privat ilegal de libertate timp de nouă ore. Totodată, a arătat că nu i-a fost aplicată nici o măsură preventivă prin care să-i fie interzisă libera circulație.

În continuare, Vatavu Viorel a relatat că, la 06 februarie 2013, în regim legal, a părăsit teritoriul Republicii Moldova prin PCTF „Chișinău Aeroport”, deplasându-se în Anglia, or. Londra la muncă, înștiințând părinții că în caz de primire a citației să-l înștiințeze pentru a se prezenta în fața organului de urmărire penală. Cu toate acestea,

până la revenirea sa în țară, la domiciliul său nu a fost expediată nici o citație despre data, ora și locul prezentării la organele competente. Relevă faptul că în situația în care ar fi fost citat, părinții îl înștiințau de acest fapt, iar el avea suficient timp de a reveni.

Prin urmare, reclamantul a comunicat că, la 30 aprilie 2013, la ora 21:03, a fost reținut la punctul de trecere a frontierei de stat Leușeni, când intra pe teritoriul Republicii Moldova, după care a fost escortat la Inspectoratul de Poliție Cahul, iar la ora 05:00 i-a fost adus la cunoștință procesul - verbal de reținere în care sunt date denaturate și anume că reținerea de facto a avut loc la ora 02:00. Susține că reținerea acestuia la ora 21:03 se confirmă prin extrasul din sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră, moment la care i-a fost ridicat pașaportul, fiindu-i privat dreptul la libera circulație. La 01 mai 2013, i-a fost adus la cunoștință ordonanța de punere sub învinuire din 06 martie 2013 și ordonanța de reținere a persoanei pentru a fi pusă sub învinuire cu aceeași dată. În opinia sa, legiuitorul a stabilit că aducerea la cunoștință a învinuirii se face cu participarea obligatorie a apărătorului, însă pentru 06 martie 2013 nu a fost citat nici el și nici apărătorul Lobodă Vladimir, prin ce s-a încălcat dispozițiile art. 63 alin. (3) Cod de procedură penală.

Consideră că atât ordonanța de înaintare a calității de învinuit, cât și ordonanța de reținere a persoanei pentru a fi pusă sub învinuire, sunt lovite de nulitate.

În această ordine de idei, la 03 mai 2013, a fost prezentat în fața judecătorului de instrucție a Judecătoriei Centru, Elena Carpenco, pentru examinarea demersului cu privire la aplicarea măsurii preventive sub formă de arest preventiv. Cu toate că, nu au fost aduse dovezi referitoare la o bănuială rezonabilă vis – a – vis de învinuirea înaintată, instanța de judecată a emis încheiere de admitere a demersului procurorului, fiind aplicată măsura preventivă sub formă de arest pe un termen de 20 zile.

Reclamantul a invocat că în vederea respectării rigorilor impuse de art. 176 CPC, procurorul, care solicită aplicarea unei asemenea măsuri, are obligația să demonstreze, că există motive „relevante și suficiente”, care să justifice detenția persoanei în stare de privare de libertate. Pretinde că procurorul nu a prezentat probe veridice în susținerea poziției sale.

Astfel, Vatavu Viorel susține că normele procedurii penale fără echivoc stipulează că instanțele judecătorești și organele de urmărire penală urmează să își desfășoare activitatea în așa mod, încât nici o persoană să nu fie lipsită de libertate în mod arbitrar sau fără ca acest lucru să fie absolut necesar. Justificarea pentru orice perioadă de detenție, indiferent de cât e de scurtă, trebuie să fie, în mod convingător, demonstrată de autorități. În acest sens, subliniază că legislatorul a prevăzut că arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu poate fi doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: legislația procesual penală permite aplicarea acestor măsuri; există o bănuială rezonabilă că persoana a comis infracțiunea de care este acuzată; există riscurile prevăzute de Codul de procedură penală care justifică aplicarea arestului, precum și împrejurarea că alte măsuri preventive nu pot înlătura riscurile prevăzute de Codul de procedură penală.

Sugerează că, prin aplicarea arestului preventiv, organul urmărire penală a exercitat o presiune asupra lui, care în calitatea sa de fondator a SRL „Vat-Com-Gre”,

dar și potrivit Legii cu privire la Societățile cu Răspundere Limitată, nu gestiona întreprinderea și ca urmare nu este subiect al infracțiunii de comiterea căreia era acuzat. Totodată, reclamantul remarcă că procurorul cunoștea despre el că se află în ultimul an de studii la Universitatea „B. P. Hașdeu” din Cahul și că examenele de licență urmează a fi susținute, începând cu 07 mai 2013. Astfel, dânsul tindea de a pune obstacole la absolvirea instituției, prin ce se i-a fost încălcat dreptul la învățătură consemnat în Constituție și art. 2 din Protocolul 1 adițional la CEDO.

Respectiv, se arată că, în urma examinării demersului cu privire la aplicarea măsurii preventive sub formă de arest înaintat de procurorul Muntean Victor, a fost emisă încheierea de admitere parțială a demersului pe un termen de 20 zile. Împotriva căreia, la 03 mai 2013, apărătorul Lobodă Vladimir, a depus cerere de recurs în cancelaria Judecătoriei Centru, însă contrar dispozițiilor art. 311 alin. (3) Cod de procedură penală, instanța a numit spre examinare recursul în Curtea de Apel Chișinău pentru data de 14 mai 2013. Așadar, a conchis că termenul prevăzut de lege a fost depășit cu 7 zile.

În aceeași ordine de idei, reclamantul a precizat că, la 14 mai 2013, nu a fost escortat în instanța de apel la examinarea recursului, din motive necunoscute. Prin urmare, în ședință procurorul a solicitat amânarea examinării recursului din cauza absenței arestatului și fixarea examinării cauzei pentru 17 mai 2013, deoarece până la acea dată era ocupat. Deci, în condițiile în care instanța a amânat examinarea recursului, au fost încălcate repetat dispozițiile art. 312 alin.(2) Cod de procedură penală.

Cu privire la procedura de judecare a cererii de recurs, Vatavu Viorel relevă că instanța de recurs a dispus respingerea cererii acestuia, deși din materialele prezentate nu rezulta altceva decât faptul că dosarul penal este fabricat, fiind fundamentat exclusiv pe presupunerile organului de urmărire penală. Ulterior, prin încheierea judecătorului de instrucție a Judecătoriei Centru din 20 mai 2013, a fost prelungită măsura preventivă sub formă de arest cu 15 zile. Peste un timp, în baza demersului apărătorului Loboda Vladimir, la 28 mai 2013, a fost adoptată încheierea judecătorului de instrucție, prin care a fost aplicată măsura preventivă de alternativă, liberarea provizorie sub control judiciar.

Subliniază că, în urma măsurilor de constrângere, nu a avut posibilitatea de a se prezenta la două probe a examenelor de licență, care au avut loc la 24 mai 2013 și 28 mai 2013, fapt ce i-a îngrădit dreptul de a absolvi facultatea în anul 2013 împreună cu colegii săi, terminând facultatea în 2014.

În continuare, reclamantul relatează că, la 19 ianuarie 2015, a fost expediată în adresa sa ordonanța din 12 iunie 2014, fiind dispusă scoaterea lui de sub urmărire penală, deoarece fapta comisă nu întrunește elementele infracțiunii. Din conținutul acestui act, rezultă că el nu a întreprins acțiuni pentru care ar putea fi acuzat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 248 Cod penal, circumstanțe pe care le-a invocat permanent în fața procurorului și a instanțelor de judecată.

Astfel, pretinde că i-a fost cauzată o pagubă morală imensă, pierzându-și speranța de viitor, de viață și speranța de a face o carieră în țara natală, pentru ce-și făcea studiile.

Solicită Vatavu Viorel, încasarea din bugetul de stat a sumei de 200000 lei, cu titlul de prejudiciu moral și cheltuieli de judecată în mărime de 5000 lei (f. d. 39).

Pe parcursul examinării cauzei, pârâtul Ministerul Justiției al Republicii Moldova (f. d. 33 - 36) și intervenientul accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova (f. d. 40 - 42) au depus referințe în întâmpinarea cererii de chemare în judecată.

Prin hotărârea Judecătoreiei Cahul din 24 august 2016, a fost admisă parțial acțiunea și a fost încasat prin intermediul Ministerului Justiției din contul bugetului de stat în beneficiul reclamantului prejudiciul moral în mărime de 25 000 lei și cheltuieli de judecată cu titlu de asistență juridică în cuantum de 3 500 lei. În rest, pretențiile au fost respinse, ca neîntemeiate. (f. d. 53, 62 – 69)

Prin decizia Curții de Apel Cahul din 17 noiembrie 2016, a fost respins apelul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Procuratura Generală a Republicii Moldova și admis apelul declarat de Vatavu Viorel, fiind modificată hotărârea Judecătoreiei Cahul din 24 august 2016, în partea încasării cuantumului despăgubirilor moral, prin majorarea acestuia de la suma de 25 000 lei la suma de 40 000 lei. În rest, a fost menținută hotărârea primei instanțe. (f. d. 128 – 144)

La 06 decembrie 2016, Curtea de Apel Cahul a expediat pentru cunoștință copia deciziei integrale în adresa participanților la proces. (f. d. 145)

La 22 decembrie 2016, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus recurs împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 17 noiembrie 2016, solicitând casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanței din 24 august 2016, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă.

În motivarea ilegalității deciziei contestate, recurentul a afirmat că instanțele au indicat neîntemeiat că probele privind punerea sub învinuire a lui Vatavu Viorel, privind scoaterea sa de sub urmărire penală, cât și datele cu privire la executarea măsurii preventive sub formă de arest preventiv, acordă acestuia dreptul de a beneficia de recuperarea prejudiciului moral. Or, autoritățile judecătorești urmau să rețină că această pretenție trebuie satisfăcută doar în condițiile art. 6 al Legii nr. 1545 – XII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, precum și în cazul când sunt întrunite cumulativ circumstanțele prevăzute la art. 3 al legii citate.

În opinia procuraturii, faptul că a fost emis pe numele intimatului o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală, urma a fi tratat ca o satisfacție suficientă, fiind evident că organele de urmărire penală nu au avut scop provocarea prejudiciului moral.

Consideră că Vatavu Viorel nu a demonstrat că sumele solicitate pentru asistența juridică au fost reale, necesare și rezonabile ca mărime.

În data de 02 februarie 2017, Vatavu Viorel, prin intermediul avocatului Grecu Ion, a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 17 noiembrie 2016, solicitând casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanței, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie admisă integral.

În susținerea poziției sale, recurentul a relatat că instanțele de judecată au subapreciat efectul ilegalităților descrise în speță asupra integrității sale psihice și echilibrul său emoțional. Or, pretinde că prin aceste acțiuni i-au fost creat un sentiment profund de umilire și anxietate, fiind lezată cinstea și demnitatea acestuia.

La caz, consideră că suma de 200 000 lei este suficientă pentru a oferi satisfacție echitabilă. De fapt, CtEDO a atenționat de nenumărate ori asupra necesității compensării suficiente a prejudiciului moral cauzat, mai ales având în vedere cuantumul acestor despăgubiri acordate de Curte.

La 14 februarie 2017, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus recurs împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 17 noiembrie 2016, solicitând casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanței din 24 august 2016, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă.

În argumentarea cererii sale, Ministerul Justiției a invocat că instanța de apel a aplicat eronat normele de drept material ce țin de încasarea prejudiciului cauzat de acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Astfel, sugerează că pentru aplicabilitatea Legii nr. 1545 – XII din 25 februarie 1998, este necesar de a fi întrunite cumulativ, atât circumstanțele prevăzute de art. 6 al legii citate, cât și dispozițiile art. 3. Prin urmare, normele legale sunt indisolubile și nu pot fi aplicate separat.

Susține că, prin prisma art. 3 alin. (1) al Legii nr. 1545 – XII din 25 februarie 1998, se deduce expres că nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea statutului. În această ordine de idei, consideră că este important să se constate ilegalitatea actului procedural emis de către organul de urmărire penală, ceea ce nu se regăsește în speță.

Cât privește acordarea sumei de 3 500 lei, cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică, recurentul a indicat că instanța de fond a ignorat art. 94 alin. (1) din Codul de procedură civilă, cât și jurisprudența CtEDO, potrivit căreia la aprecierea acestor sume urmează să fie stabilit dacă au fost necesare, realmente angajate și rezonabile în cuantumul.

În final, a precizat că suma de 40 000 lei, cu titlu de prejudiciu moral, este una exagerată, nejustificată și neîntemeiată.

Astfel, la 18 ianuarie 2017, 10 februarie 2017, 16 februarie 2017 și 01 martie 2017, în conformitate art. 439 alin. (2) Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa participanților cererile de recurs parvenite pe parcurs cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței timp de o lună de la data primirii scrisorii. Corespunzător, în cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia (f. d. 154, 161, 168, 175)

Până la data examinării pricinii, intimații Vatavu Viorel și Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu au depus referință, prin care să-și expună opinia cu referire la recursul declarat.

La 28 februarie 2017, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus referință în întâmpinarea recursului declarat de Vatavu Viorel, solicitând respingerea acestuia, ca fiind inadmisibil. (f. d. 171 – 172)

Ulterior, prin referința nr. 22 – 180/16 – 216 din 28 februarie 2017, reprezentantul Procuraturii Generale, prin procură, Cristina Cociu, a precizat că poziția lor coincide cu cea expusă de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Așadar, au cerut admiterea recursului declarat de către minister.

Analizând admisibilitatea recursului, conform art. 440 CPC, Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul este inadmisibil, din următoarele motive.

În conformitate cu art. 434 alin.(1) Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din scrisoarea Curții de Apel nr. 05 – 2a – 1060 - 16092016, rezultă că decizia instanței de apel a fost expediată în adresa participanților la 06 decembrie 2016, însă nu există dovada recepționării acesteia de către Procuratura Generală și Vatavu Viorel. De fapt, nici aceștia nu au probat primirea copiei de pe decizie la o dată anumită. În lipsa acestor înscrisuri, instanța de recurs nu poate constata cu precizie momentul, când a fost comunicată hotărârea integrală. Astfel, prin prisma normei de drept enunțate și pentru a nu restricționa accesul liber la justiție, Colegiul **consideră** că recursul declarat de Vatavu Viorel, prin intermediul avocatului Grecu Ion, la 02 februarie 2017 este depus în termen.

Cât privește cererea de recurs depusă de Procuratură Generală la 22 decembrie 2016, se constată că a fost introdusă în intervalul legal de 2 luni.

În același timp, potrivit ștampilei de intrare a corespondentei nr. 24123, se atestă că Ministerul Justiției al Republicii Moldova a primit copia de pe actul contestat la 16 decembrie 2016. Prin urmare, instanța de recurs constată că cererea de recurs a fost depusă la 14 februarie 2017, cu respectarea termenului prevăzut în art. 434 alin.(1) Codul de procedură civilă. (f. d. 166)

Concomitent, materialele cauzei, atestă că recursurile supuse examinării nu au fost examinate anterior, iar, conform art. 430 CPC, au fost intentate de persoanele îndreptățită să-l declare, fiind împuternicite în mod legal. (f. d. 26, 124, 167)

În continuare, audiind raportul verbal al judecătorului raportor și verificând încadrarea în dispozițiile art. 432 alin.(2), (3) și (4) CPC a temeiurilor invocate în recurs, dar având în vedere și poziția formulată în referințe, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție constată existența temeiului prevăzut la art. 433 lit. a) CPC, pentru considerentele ce succed.

În conformitate cu art.432 alin.(1) Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate, iar alineatul (4) stabilește că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a

fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Colegiul menționează că recurenții Procuratura Generală a Republicii Moldova, Vatavu Viorel și Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu au invocat în cererea de recurs nici unul din temeiurile de declarare prevăzute la art. 432 alin.(2), (3) sau (4) Codul de procedură civilă.

Completul apreciază că prin reluarea criticilor deja cenzurate de instanța de apel, recurenții tind să obțină o nouă verificare a susținerilor sale, cu toate că legea recunoaște doar dublul grad de jurisdicție și căile extraordinare de atac, iar nu și al treilea grad devolutiv asupra problemelor de fapt.

Un raționament suplimentar al instanței în susținerea poziției sale, constă în faptul că Vatavu Viorel a fost reprezentat de către avocatul Grecu Ion (f. d. 24), persoană abilitată și calificată, conform legii, să pledeze și să acționeze în numele clienților lor, să practice dreptul, să apară în fața unei instanțe judecătorești sau să consulte și să reprezinte în materie juridică clienții lui. Astfel, acesta a fost în măsură să cunoască condițiile pentru admisibilitatea unei cereri de recurs, pe baza modului de redactare a articolului 433 lit. a) CPC și interpretarea acestuia de Curtea Supremă de Justiție, care este una suficient de clară și coerentă. (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Affaire Trevisanato împotriva Italiei*, 16 decembrie 2016, § 45 și „*Levages Prestations Services împotriva Franței*, § 42)

În conformitate cu art. 433 lit. a) Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).

De altfel, având în vedere cele menționate în combinație cu dreptul la un recurs, în jurisprudența sa constantă, Curtea Europeană a precizat că aceste întrebări sunt în primul rând chestiuni de reglementare în drept intern și, este în principiu, competența instanțelor să evalueze motivele de admisibilitate a unei cereri de acest tip. (*a se vedea*, de exemplu *Doorson împotriva Olanda*, rapoarte de hotărâri și decizii 1996-II, 26 martie 1996, § 67 și *Kukkonen împotriva Finlandei (nr. 2)*, pct. 25,).

La acest capitol, instanța reține că recursurile depuse de către Procuratura Generală a Republicii Moldova, Vatavu Viorel și Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu s-au bazat exclusiv pe chestiuni de drept, ce-ar cuprinde încălcări esențiale sau aplicări eronate a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural. Astfel, acestea nu corespund cerinței de a fi „efectiv”, adică este lipsit de șanse de succes și nu este capabil să ofere îndreptarea situației din deciziile judecătorești contestate, fiind neglijate în mod clar exigențele art. 432 alin. (1) – (4) CPC. (a se vedea, *inter alia*, *Valentin Gorizdra împotriva Republicii Moldova*, nr. 53180/99 sau *BURG și alții împotriva Franței* (decembrie), CEDO 2003-II, nr. 34.763/02)

În conformitate cu art. 440 alin.(1) Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Astfel, având în vedere circumstanțele stabilite mai sus, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție decide în mod unanim că recursurile declarate de către Procuratura Generală a Republicii Moldova, VataVu Viorel și Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu ridică probleme de drept și urmează a fi considerate, ca fiind inadmisibile.

În conformitate cu art. 270, art. 433 lit. a) și art. 440 alin. (1) Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție,

d i s p u n e:

Se consideră inadmisibile recursurile declarate de către Procuratura Generală a Republicii Moldova, VataVu Viorel și Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Încheierea este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,

Judecător

Tatiana Vieru

Judecătorii

Nicolae Craiu

Oleg Sternioală